

Mustahkam oila - yurt tayanchi

OILA DAVRA SIDA

No 13 (359)
2019 - yil
28-mart
payshanba

www.od-press.uz

Ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy-ma'riy gazeta

Gazeta 2012-yil may oyida tashkil topgan.

НОМИ БОР, ЎЗИ КИТОБГА ЗОР КУТУБХОНАЛАР

ёхуд қишлоқларга зиё
масканлари керак эмасми?

6-7-бетлар

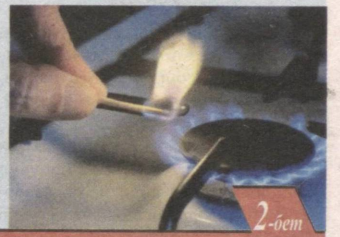
Президентнинг ХАЙРЛИ ТАШАББУСИ

2-бет

ГАЗ

биринчи кимларга?

2-бет

Ишга
борилмайдиган
КУН

2-бет

ЎҚИТУВЧИ
НУФУЗИ
нимага боғлиқ?

3-бет

ЁЛФИЗ АЁЛНИ
емираётган
дард

3-бет

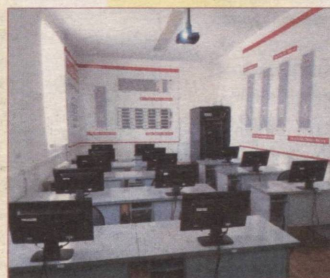
ТОҒЛАРИ

компьютер инжиниринги, дастурий инжиниринг, телекоммуникация технологиялари, радио ва муқобил алоқа каби факультлар) ва магистратуранинг тўққизта янги мутахассислиги бўйича мутахассисларни тайёрлайди. Ҳозирги кунда университетда етти минг беш юздан ортиқ талаба тахсил олмоқда.

Юрган ва кўрган кўп билади

Қадимдан ота-боболаримиз «Чинга бориб бўлса-да, илм ўрган», «Юрган дарё, ўтирган бўйра» деган халқ тафаккурининг асл намуналари синалган нақлларни ҳеч қўймадан айтиб келишган. Негаки, бирор бир ривожланган давлатда бўлган киши, энг аввало, ўша юрдаги бор илми хатм қилади. Буни қаранг, мазкур университет ҳам дунёнинг энг нуфузли илм даргоҳлари билан ҳамкорлик қилиш жараёнида ана шу тамойилга қатъий амал қилмоқда. Олий даргоҳ жамоаси халқаро ҳамкорликни йўлга қўйгач, айниқса, иктидорли талаба-ёшлар учун имкониятлар эшиги ланг очилди. Илм даргоҳи Жанубий Корея, Россия, Малайзия, Франция, Германия, АҚШ, Ҳиндистон, Хитой, Япония, Қозоғистон, Болгария, Беларусь, Туркия, Латвия, Греция, Ирландия, Руминия сингари ўн

еттита мамлакатнинг эллик саккизта университети, учта илмий-тадқиқот маркази, тўртта ташкилот ва компания билан (жамми олтинчи бешта) ўзаро ҳамкорлик шартномаси, қилишув меморандумлар тузишга эришган. Аҳамиятлиси, Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университети ректори ва ҚОИКАнинг Ўзбекистонда фаолият юритаётган офиси раҳбари томонидан 2018 — 2021 йилларда амалга оширилши режалаштирилган қиймати 3 миллион АҚШ долларидек «ТАТУда интеграллашган таълим ахборот тизимининг жорий қилиш» лойиҳасини амалга ошириш бўйича ҳужжат имзо-

ланди. Ўтган йил 5 апрель куни «Россия — Ўзбекистон таълим форуми» доирасида Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университети ва М.А.Бонч-Бруевич номидаги Санкт-Петербург давлат телекоммуникациялар университети, Новосибирск давлат техника университети, Тамбов давлат техника университети билан илм-фан, таълим ва технологиялар соҳасида ҳамкорлик алоқаси йўлга қўйилди. Аслида мазкур ҳамкорлик томонларнинг қатор манфаатларини кўзлагани билан аҳамиятлидир. Биргина 2018 йилнинг ўзига университет профессор-ўқитувчиларининг 46 та хорижий сафари ташкил этилди, тўққиз нафар талаба бақалавратда, уч нафар талаба хорижда магистратурада, икки нафари эса докторантурада тахсил олиш учун юборилди. Шу билан бирга, жанубий корейлик профессор Чои Вон Гун университетда шу йилги бахорги семестрдан «АКТ

соҳасида иктисодиёт» кафедрасида фаолият юрита бошлайди. Жанубий Кореянинг Миллий ахборот жамияти агентлигининг икки нафар профессори томонидан ТАТУнинг Юрганч ва Нукус филиалларида «АКТ соҳасида дастурий таъминот» мавзусида ўқув-тренинг курси ташкил этилди. АҚШнинг Вебстер университети билан ҳамкорликда бизнес бошқаруви бўйича магистратура мутахассислиги очилиб, унга йигирма беш нафар иктидорли талабани ўқишга қабул қилиш жараёни бошланди. Умуман олганда, юқорида қайд этиб ўтган ишлардан кўзда тутилган асосий мақсад олий таълим сифатини яхшилаб, ҳамкорлар сафини кенгайтиришидир.

Таълимнинг кредит тизими

Янгиликларни амалиётга қисқа муддат ичида жорий этган жамоанинг иши ривожланиб, олға силжиши кўп бор кузатиб келинган. Қолаверса, ундан ўзига яраша манфаат ҳам кўрилади. Масалан, университетда биринчилардан бўлиб, Ўзбекистон Республикаси Вазирилар Маҳкамасининг 2018 йил 24 июлдаги қарори билан мустақамлаб қўйилган таълимда кредит тизими амалиётга жорий этила бошланди. Бугунги кунда университетда мазкур тизимни муваффақиятли йўлга қўйиш учун ректор бошчилигида катий ва аниқ мақсадли ишлар олиб бориляпти. Биласиз, таълимнинг кредит тизимини амалиётга таътиб этишдан мақсад, ўқув жараёнида дунё олий ўқув юртларида кенг тарқалган ушбу тизимни жорий этиш орқали илм даргоҳини жаҳоннинг нуфузли олий даргоҳлари қаторига киритишни таъминлашдир. Шу билан бирга, мазкур тизимнинг энг катта афзалликларидан бири шуки, фанлар асосли равишда қисқартирилади. Асосан, соҳага йўналтирилган фанларга бўлган талаб оширилади. Илгари ўн учта фан бўйича талаба тахсил олган бўлса, бугунги кунда бу миқдор еттигача етказилди.

Антиплагиат афзаллиги

Яширишнинг ҳожати йўқ. Юқори малакали мутахассислар тайёрлашда талабалар томонидан тайёрланган битирув малакавий ишлари ва магистрлик диссертацияларининг сифатли тайёрланиши муҳим аҳамиятга эга. Хорижий ривожланган университетлари тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, илмий ишлар (битирув малакавий иши ва диссертация) билан машғул талабалар, ўзлари муҳокамага олиб чиқаётган мавзулар ўхшашлигига йўл қўймадик мақсадида қайтадан текшириб чиқишлари мумкин. Аслида бундай тизим кўчирмачиликнинг олдини олиш

билан бирга, талабада фикрлаш, ўз устида кўпроқ ишлаш кўникмасини оширади. Илмий-тадқиқотларнинг оригиналлиги фанга изчил киритилаётган янгилик билан узвий боғлиқдир. Шунинг учун тадқиқот ишлари мавзуларининг такрорий бўлмадлиги ҳамда инновацион ечимлар излаш битирув ишларининг сифатли бўлишини ва тадқиқот ўтказилаётган соҳада, кичик бўлса-да, янгиликларни кашф қилинишига олиб келади.

Бўлар бола бошидан маълум

Қутилмаган иктидорни аниқлаш, уни аниқ бир мақсадга йўналтиришнинг ўзи бўлмайдими. Бунинг учун, синчов, қузатувчан бўлишнинг ўзи ҳам озлик қилади. Аҳамиятлиси, мазкур илм даргоҳида иктидорли ёшлар билан ишлашда ўзига хос мактаб яратилган. Масалан, Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги физика ва математика фанлари бўйича республика олимпиадасини олайлик. Қарийб беш мингга яқин ёшлар иштирок этадиган мазкур олимпиадада университетнинг ўн уч нафар талабаси фахрли ўринларга лойик кўрилган бўлса, 2018 йил Юрганч давлат университетиди

ий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университетининг ёшлар масалалари бўйича проректори, сиёсатшунослик фанлари номзоди, доцент Хайрулла УМАРОВ. — Бунда, энг аввало, ёшларни ўз соҳасини чуқур ва мукамал билиши назарда тутилган. Таникли ёзувчи ва олимлар билан учрашувлар чоғида, ёш нихоллар онгига ана шу ноёб туйғулар сингдириб бориляпти. Яқинда Беларусь республикасида бўлиб, олий таълим тизимларидаги ўзгаришлар билан танишиб қайтдим. Қолаверса, ёшларни интернетдаги зарарли хуружлардан асрашнинг ўзи ҳам осон бажариладиган иш эмас. Китобнинг, бадий адабиётнинг ўрнини бошқа ҳеч нарса боса олмайдими. Шунинг учун китоблар талабаларга ҳаётда йўлчи юлдуз бўлиб хизмат қилапти.

Майн еллар ҳуриллаб...

Баҳор алдамайди. У боғда оппок бўлиб, ифор сочиб гуллаган ўрик гулларида, туюннинг ўрқачини эслатувчи тўлқинсимон кир-адирликлар бағрида, варрак учирай шодланаётган болақайлар нигоҳларида, қозонларда тун бўйи биқираб қайнаётган сумалаклар таъмида, дупур-дупур кишаб югурган аргумоклар овози-ла кўнгилад оламимизга кириб келади. Шундай кезде Наврўз ҳақидаги қўшиқлару халқ термалари қор-атрофга таралади. Яқинда илм даргоҳида ўтказилган Наврўз байрами тантаналари чоғида бу яққол сезилди.

*Ҳур-хур еллар ҳуриллаб,
Турналар «қур-қур»уллаб,
Ўзбегим тупроғига
Наврўз келиб гуруллаб!
Алёр, алёр! Ол бўлсин!..*

ёки:

*Арилар гул талашир,
Ариларе ярашир.
Қаҳ-қаҳа ур, қийир, чоп.
Бу олам яшил-яшил!
Алёр, алёр! Ол бўлсин!..*

Халқимизга хос эзгулик, бағрикенглик, меҳр-оқибат бу бўлади фасли навбахорда, кўнгиллари баҳорий яшиллик мисол янгиланади, қувончга тўлади. Бунга сезган ҳофиз қўшиқни авжи пардага кўтарди:

*Бўлмаганин бундирди,
Қўлмаганин қулдирди.
Бу дунёнинг кам-қўстин
Наврўз ўзи тўлдирди!
Алёр, алёр! Ол бўлсин!..*

Сирасини айтганда, Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университетида кўтаринки кайфиятда ўтказилган Наврўз тантаналарида халқимизга хос бағрикенглик, дўлворлик, эпчилик сингари аjoyиб, тансиқ хислатлар тўла намойиш этилди. Назаримда, буларнинг бариси ёш нихоллар қалбини мусом ёриттисун.

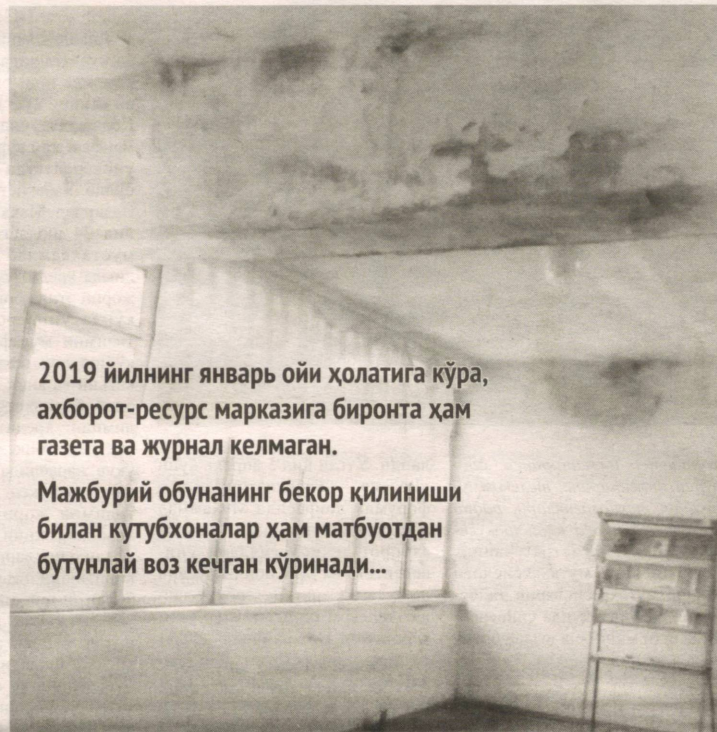
Улугбек ЖУМАЕВ,
«Оила даврасида» муҳбири

НОМИ БОР, ЎЗИ КИТОБГА ЗОР

ёхуд Бухородаги қишлоқларга зиё

Кутубхоналар қадим-қадимдан инсонлар учун маънавият ва маърифат ўчоғи бўлиб келган. Фақат кутубхоналар туфайлигина қадимги қўлёзмалар, босма китоблар, тарихий шахслар ҳақидаги манбалар бизгача етиб келиши сир эмас. Ўлкамизда бунёд этилган кутубхоналар дунёнинг энг бой ва бебаҳо маънавий марказлари ҳисоблангани тарихдан маълум. Х асрдаги энг машҳур кутубхона Бухородаги арк қўрғонида бўлган.

Бугун ҳам юртимизда кутубхона ишига ва китобхонликка катта эътибор қаратилмоқда. Сўнги икки йилда китоб маҳсулотларини нашр этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш борасида муҳим қадамлар қўйилди. Жумладан, 2017 йил 13 сентябрда Ўзбекистон Президентининг «Китоб маҳсулотларини нашр этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғиб қилиш бўйича комплекс чора-тадбирлар дастури тўғрисида»ги қарори қабул қилинди. Бир сўз билан айтганда, мамлакатимизда маънавият ва маърифат ишига давлат сиёсати даражасида юксак эътибор қаратилиб, аҳоли, айниқса, ёш авлод ўртасида китобхонлик маданиятини ошириш, чекка қишлоқ ва овулларда ўқувчиларга кенг қулайлик яратишга алоҳида эътибор қаратилляпти. Аммо бу чора-тадбирларнинг аксарияти ҳали-ҳамон ҳужжатда. Буни тўлақонли ҳаётга татбиқ этиш жойлардаги раҳбарлар зиммасида.

2019 йилнинг январь ойи ҳолатига кўра, ахборот-ресурс марказига биронта ҳам газета ва журнал келмаган.

Мажбурий обунанинг бекор қилиниши билан кутубхоналар ҳам матбуотдан бутунлай воз кечган кўринади...

Бузилишга тушган кутубхона

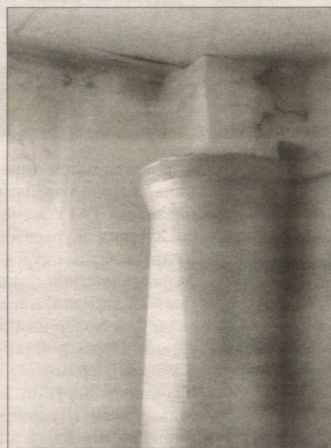
Бугун бироз олисроқ туманларда кутубхоналар аҳоли (*агар мавжуд бўлса*) қай даражада? Китобга, китобхонлик тарғиботига қаратилётган алоҳида эътиборнинг озгина бўлса ҳам экинлари узокроқ манзилларга етиб бораётми? Бухоро вилоятининг Пешкў туманидан жонкуяр фукараларнинг мурожаати бизни бу ҳақда ўйлашга ва муаммони ўрганиб, мазкур мақолани ёзишга ундади.

— Бугун анча эскирган кутубхонамизни 1969 йилда мана шу маҳалла аҳолиси хашар йўли билан қуришган, — дейди Пешкў туманидаги Чикирчи маҳалласида яшовчи етмиш ёшли Зулфия АВЕЗОВА. — Салкам қирк йиллик бинонинг бугунги замон талабига жавоб бермаслиги ҳақиқат. Аммо ушбу худуд аҳолиси учун мазкур кутубхона жуда кадрли. Ёшлик шижоатимизга ғайрат бағишлаган, оила ва аёллик машаққатини енгишга кўмаклашган бу маскан бугунги кунда кексаликда кечаётган кунларимизга ҳамдам бўлмоқда. Бу ердаги китоблар доимо биз учун яқин кўмакчи, беминат маслаҳатчи мураббийдир. Илгарилари биз ўқиган бебаҳо хазинадан бугун фарзандларимиз, набира ва абираларимиз баҳраманд бўлмоқда. Тўғри, лотин алифбосидаги ҳахон ва миллий адабиётимиз намуналари жуда оз, шундай бўлса-да, маҳалламиз болаларининг китобга қизиқиши борлиги бизни қувонтиради.

Янгибозор кўчаси 29-уйда жойлашган кутубхонанинг бузилиши ҳақида ошитиб, маҳалладошларим қатори мен ҳам изтиробдаман. Қанийди, туманимизда бугунги замон талабига жавоб берадиган янги кутубхона қурилиб, у миллий ва ҳахон адабиёти дурдоналари билан бойитилса.

Зулфия аянинг гапларида жон бор. Ҳақиқатдан кутубхона биноси ҳам, китоблари ҳам анча эскирган. Қўлдан қўлга ўтавериб, яроқсиз ҳолга келиб қолган китоблар ушбу худуд аҳолисининг чиндан ҳам китобхонлигидан дарак бериб турибди.

Ўрганишларимиз жараёнида маълум бўлдики, Ўзбекистон Президентининг 2006 йил 20 июндаги «Республика аҳолисини ахборот-кутубхона билан таъминлашни ташкил этиш тўғрисида»ги қарорига асосан Маданият вазирлиги тасарруфидаги марказий кутубхоналар ўрта махсус касб-хунар таълими маркази, Халқ таълими вазирлиги ихтиёрига

берилган. Яъни, мактаб, коллеж ва лицейлар қошида ахборот-ресурс марказлари (АРМ) ташкил қилинган. Пешкў туманидаги марказий кутубхона китоблари ҳам Саноат касб-хунар коллежи ва Қишлоқ хўжалиги касб-хунар коллежи АРМларига тақсимланган. Янгибозор кўчаси 29-уйда Саноат касб-хунар коллежи АРМ фаолият юритмоқда. Мазкур АРМнинг китоб фонди 60 557 тани ташкил қилиб, 6725 нафар фойдаланувчиси бор. Кутубхона туманининг марказий кўчаларидан бирида жойлашгани сабаб, тўртта мактаб, учта болалар боччаси, маданият уйи, ўндан ортиқ маҳалла фукаралар йиғини, иккига банк, тиббиёт бирлашмаси, кўп тармоқли поликлиника ҳамда Шодлик, Бахористон, Дўстлик каби бир нечта кўчаларга туташ аҳолига хизмат кўрсатади.

Кутубхонадаги китобларни кўздан кечирар эканмиз, адабиётларнинг аксарияти ўтган асрнинг 70-80 йилларида нашр этилган бўлиб, фондинг асосий қисми рус тилида. Лотин алифбосидаги китоблар эса, бармоқ билан санарли. Кутубхона китоблари коллеж балансига ўтказилгач, деярли янги бадий асарлар харид қилинмаган. Олингани ҳам асосан коллеж ўқув адабиётларидир. Масалан, 2017 йилда 216 та, 2018 йилда бор-йўғи 11 та китоб харид қилинган бўлиб, улар ҳам дарсга оид китоблардир.

Эскирган адабиётлар фонди

Кутубхонанинг АРМга айлантирилишига сабаб, аслида бу ерда исталган адабиёт ва маълумотларнинг электрон базасини шакллантириш бўлган. Ҳозир марказда 7 компьютер, биттадан принтер ва сканер бўлса-да, компьютерларнинг бештаси ва сканер аппарати ишга яроқсиз ахволда. Электрон адабиётлар эса 5-6 тадан ортиқ эмас. Аслида эса электрон адабиётлар, босма китоблар сонига тенг ёки ортиқ бўлиши лозим эмасми? Интернет тармоғи номигагина ишламоқда. АРМдаги бу ҳолатлар тўғрисида сўраш учун коллеж директорига бир неча бор кўнгирак қилсақ-да, сўровларимиз жавобсиз қолдирилди. Бирок аҳолининг китоб ўқишга бўлган қизиқишини эътиборсиз қолдириб бўладими?

— Бугун республикамиздаги барча вилоят ва туманларда шаҳарсозлик ва «Обод қишлоқ» дастури асосида чекка қишлоқларда ободончилик ишлари олиб боришмоқда, — дейди туман ҳокими ўринбосари Баҳодир БАҒОЕВ. — Шу асосда Пешкў туманининг марказий кўчаларидаги замон талабига жавоб бермайдиган эски бинолар бузилиб, ўрнига янгиларини қуришни режалаштирганмиз. Янгибозор кўчасидаги эски биноларнинг

бузилиши рост, аммо бу кутубхона йўқотилиб, у жой тадбиркорларга берилди, савдо ёки маиший хизмат уйлари очилди, дегани эмас. Худо хоҳласа, ўша жойнинг ўзида бугунги кун талабига жавоб берадиган, замонавий кутубхона бунёд этамиз. Аҳолининг талаби, албатта, қондирилади.

Ҳоким ўринбосари айтган янги ва замонавий АРМ қурилганда, бу мавзуга яна қайтамыз. Аммо ҳолва деган билан оғиз чучмайди. Марказдаги эски адабиётларни фонддан чиқариш ва улар ўрнини янгилари билан тўлдириш муаммоси долзарблигича қолаверади. Афсуски,

нафақат Пешкў туманида, балки Бухоро вилоятининг бошқа туманларидаги коллеж ва мактаблар АРМларида шундай манзарага дуч келиш мумкин. Тўғри, бу ҳақда фармон ва қарорлар чиқди, аммо жойларда уларнинг ижросини таъминлаш негадир пайсалга солинмоқда. Мактабларда ҳам, коллежларда ҳам асосан, мажбурий нусхадаги адабиётлардан ортинги учратмайсиз. Аксарият кутубхоналарда ханузгача маънан ва шаклан эскирган адабиётлардан фойдаланиб келиняпти.

13 йилда
659 та янги китоб

Балки бошқа туманларда яхши кутубхоналар бордир деган умидда Вобкент туманининг айрим коллеж ва мактабларидаги АРМларни бориб кўришни лозим топдик.

«Ахборот-ресурс маркази» деб ёзилган икки қаватли бинони ана шу маиший хиз-

